

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Інститут права та безпеки

Кафедра державно-правових дисциплін

Кафедра міжнародного та конституційного права

Кафедра трудового, земельного та господарського права



Всеукраїнська наукова конференція
«Державно-правові засади формування
безпекового середовища в Україні: сучасні виклики»

15 грудня 2023 р.

м.Одеса

УДК 342.41(477)
А437

Рекомендовано до друку
кафедрою державно-правових дисциплін
інституту права та безпеки
Одеського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 7 від 12 грудня 2023 року)

Відповідальний за випуск Скриль С.А., завідувач кафедри державно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ :

Швець Д.В., ректор ОДУВС, д.ю.н., доцент, полковник поліції;

Корнієнко М.В., проректор ОДУВС, д.ю.н, професор, полковник поліції;

Бабенко А.М., директор інституту права та безпеки ОДУВС, д.ю.н., професор;

Дришлюк В.І., завідувач кафедри трудового, земельного та господарського права ОДУВС, к.ю.н., доцент;

Скриль С.А., завідувач кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н., доцент;

Юрченко М.М., завідувач кафедри конституційного та міжнародного права ОДУВС, к.політ.н., доцент;

Домброван Н.В., начальник відділу організації наукової роботи ОДУВС, к.ю.н.;

Балтаджи П.М., професор кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н., доцент.;

Суханова Д.С., доцент кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н., доцент;

Шаповалова І.О., доцент кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н., с.н.с.

Всеукраїнська наукова конференція «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні: сучасні виклики» м. Одеса, 15 грудня 2023 р. / Редкол. **Швець Д.В.**, ректор ОДУВС, д.ю.н., доцент; **Корнієнко М.В.**, проректор ОДУВС, д.ю.н., професор; **Бабенко А.М.**, директор інституту права та безпеки ОДУВС, д.ю.н., професор; **Дришлюк В.І.**, завідувач кафедри трудового, земельного та господарського права ОДУВС, к.ю.н., доцент; **Скриль С.А.**, завідувач кафедри державно-правових дисциплін, к.ю.н., доцент; **Юрченко М.М.**, завідувач кафедри конституційного та міжнародного права ОДУВС, к.політ.н, доцент; **Домброван Н.В.**, начальник відділу організації наукової роботи ОДУВС, к.ю.н.; **Балтаджи П.М.**, професор кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н., доцент.; **Суханова Д.С.**, доцент кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н., доцент; **Шаповалова І.О.**, доцент кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н., с.н.с.; **Грігорова Г.Л.**, доцент кафедри державно-правових дисциплін ОДУВС, к.ю.н.

– Одеса, ОДУВС, 2023. – 119 с.

Збірник містить матеріали доповідей Всеукраїнської наукової конференції «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні: сучасні виклики» м. Одеса, 15 грудня 2023 р.

Збірник може бути використаний перемінним складом юридичних закладів освіти, науковцями, практичними працівниками. Матеріали подано в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, галузевої термінології, інших відомостей.

© ОДУВС, 2023

СЕКЦІЯ 4. ВЗАЄМОДІЯ ГІЛОК ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.

Обмеження прав і свобод громадян в умовах введення правового режиму воєнного стану.

Катеринчук Іван Петрович

доктор юридичних наук, професор
професор кафедри вогневої підготовки

Одеського державного університету внутрішніх справ

Введення адміністративно-правового режиму воєнного стану завжди пов'язано з обмеженням прав і свобод громадян, при цьому на відміну від інших надзвичайних адміністративно-правових режимів характер і межі таких обмежень суттєво змінюються, є значно жорсткішими й суворішими. Обмеження за даних обставинах набувають більш масштабного характеру й поширюються майже на всі групи прав і свобод. Тому не виключається реальна небезпека того, що такі обмеження можуть призвести до порушення або поправлення прав і свобод людини.

У зв'язку з цим, розглядаючи зміст правового режиму воєнного стану, слід зупинитися на проблемі обмеження прав і свобод людини і громадянина. Таке обмеження буде недоцільним, а в деяких випадках і нелегітимним, коли відсутній розумний компроміс між державною необхідністю та інтересами власників прав, тобто громадянами.

Обмеження в усіх випадках мають досягти мети – віднайти розумний компроміс між суспільною необхідністю та інтересами суб'єкта, якому ці права належать або надані. Безперечно, що обмеження права можливо до тих меж, при яких воно не вступає в суперечність зі справжнім призначенням самого права.

Отже, запровадження адміністративно-правового режиму воєнного стану, пов'язано з необхідністю здійснення специфічної діяльності, спрямованої насамперед на ліквідацію надзвичайних обставин воєнного характеру, об'єктивно небезпечних для суспільства та держави. Така діяльність, безперечно, пов'язана з обмеженням прав і свобод людини та громадянина.

Правовий статус та обмеження прав і свобод громадян в умовах воєнного стану визначається відповідно до Конституції України [1], Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2] та інших законів України. У разі запровадження режиму воєнного стану в Указі Президента України про введення воєнного стану визначається вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з його введенням, а також перелік тимчасових обмежень прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. При цьому порядок встановлення обмежень прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб в умовах воєнного стану визначається законами України [2].

Правообмеження, які запроваджуються у зв'язку з уведення адміністративно-правового режиму воєнного стану, поширюються й на іноземців та осіб без громадянства, оскільки останні мають ті ж права і свободи, а також виконують ті ж обов'язки, що й громадяни України, якщо інше не передбачено Конституцією України [1], Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [3] та іншими законами України та її міжнародними договорами.

Водночас правовий режим воєнного стану передбачає певні процесуальні гарантії у цій сфері, що мають бути конкретизовані в законодавчому порядку. Разом з цим, додатковою гарантією недопущення дискреційних зловживань з боку органів державної влади й управління в умовах правового режиму воєнного стану є інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, на якого покладається здійснення парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції [4].

Водночас демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави (як ще одна з гарантій дотримання прав і свобод людини в умовах воєнного стану) має забезпечувати: підтримання політичної стабільності в суспільстві, створення умов, які перешкоджають використанню Збройних сил України на інших військових формувань, правоохоронних органів для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкоджання їх діяльності, а також в інтересах окремих осіб, політичних партій, громадських організацій (повноваження Президента України); запобігання та недопущення порушень конституційних прав і свобод, захист законних інтересів громадян України, які перебувають на службі в Збройних силах України, інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, та в правоохоронних органах, осіб, звільнених із військової служби, а також членів їхніх сімей (повноваження Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій) [5].

Лише в разі дотримання всіх зазначених вище умов громадяни будуть гарантовано захищені від перевищення повноважень органів військово-політичного керівництва в умовах дії режиму воєнного стану. Їхні права і свободи будуть обмежені рівно в тому ступені, у якому це потрібно для усунення виниклої надзвичайної обстановки, що є причиною введення адміністративно-правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Офіційний вісн. України. – 2010. – № 72/1 (спец. вип.). – Ст. 2598.

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 6 квіт. 2000 р. № 1647-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 28. – Ст. 224.

3. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 4 лют. 1994 р. № 3929-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 23. – Ст. 161.

4. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23 груд. 1997 р. № 776/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 20. – Ст. 99.

5. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави : Закон України від 19 черв. 2003 р.

№ 975-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 46. – Ст. 366.

6. Кузніченко С.О. Адміністративно-правовий режим воєнного стану: моногр. / С.О. Кузніченко. - Одеса: ОДУВС, 2014. – 232 с.